

بررسی میزان توجه به نقش مؤلفه های خلاقیت در برنامه درسی قرآن کریم مدارس مقطع ابتدایی

مرضیه خادم صادق، دانشگاه شیراز/ آموزش و پرورش، marzieh.khademsadegh@gmail.com

رمضان باصری، دانشگاه مرودشت/ آموزش و پرورش، baserira4710@gmail.com

احد عباسی، دانشگاه مرودشت/ آموزش و پرورش، Ahadabasi728Qgmail.com

چکیده:

این پژوهش با هدف بررسی میزان توجه به نقش مؤلفه های خلاقیت در برنامه درسی قرآن کریم مدارس پایه ی چهارم و پنجم ابتدایی انجام گرفته است. در این پژوهش از روش توصیفی به منظور مشخص کردن مؤلفه های خلاقیت در برنامه درسی و از روش تحلیل محتوا به منظور تحلیل برنامه درسی قرآن کریم دوره ی ابتدایی استفاده شده است. جامعه آماری، برنامه درسی قرآن کریم دوره ابتدایی بوده که از این جامعه آماری، برنامه درسی قرآن کریم پایه های چهارم و پنجم دوره ابتدایی، به منظور جمع آوری و تحلیل یافته ها به عنوان نمونه انتخاب گردید. از مهم ترین یافته های این پژوهش، مشخص شدن مؤلفه های خلاقیت برای عناصر برنامه درسی بوده است. در بخش تحلیل محتوا نیز مهم ترین یافته ها نشان دهنده ی آن بود که در مجموع در بخش اهداف، میانگین میزان همخوانی اهداف مورد بررسی با مؤلفه های خلاقیت در حد ۲۶٫۹۳ درصد بوده که نشان از توجه ناچیز بوده است. در تحلیل محتوای کتب مورد بررسی میانگین میزان همخوانی ۸٫۱۲ درصد و در کتب راهنمای معلم نیز میانگین میزان همخوانی ۱۹٫۶۱ درصد بوده است که در این بخش ها نیز نشان از کم توجهی به مؤلفه های خلاقیت بوده است.

کلمات کلیدی: خلاقیت، برنامه درسی، قرآن کریم، دوره ابتدایی.

مقدمه:

در کتاب آسمانی قرآن کریم که برنامه ای است کامل برای سعادت دنیوی و اخروی نسل بشر به خلاقیت توجه ویژه ای شده است. خداوند خود را خلاق می نامد (حجر، ۸۶)؛ «آن ربک هو الخلاق العظیم» آدر قرآن کریم ۲۵۰ بار از آفرینش، خلق و آفریدن هستی سخن گفته شده است و هر پرتوی از هستی برگ زرین خلق و زایش جدید در بطن خود به همراه دارد. خلاقیت یک موهبت الهی است که در فکر، اندیشه، قلم، رفتار و عمل انسان در زندگی فردی و محیط کار جلوه پیدا می کند و اگر زمینه ی بسط، تربیت و تمرین این مهم و قدرت مغزی فراهم نگردد از یک نعمت فوق العاده مهم و کلیدی محروم مانده ایم به طوری که زیان آن در ابعاد و صور گوناگون در زندگی فردی و اجتماعی خواهیم چشید (قاسمی، ۱۳۸۰). افزون بر این، جامعه ای که قرار است

بر پای خود بایستد می بایستی از استعداد های خلاق افراد خود بیشترین بهره را بگیرد. برای این کار ابتدا بایستی این استعدادها را شناخت، پرورش داد و پس از آنها بهره ی فراوان جست (مسدد، ۱۳۸۰). همان گونه که می دانیم ریشه ی خلاقیت، خلق است و خلق در اصل به معنای اندازه گیری و تقدیر می باشد و از آن جایی که آفریدن توأم با اندازه گیری است، «خلق» را آفریدن معنی می کنند. «خلق» صیغه مبالغه و به معنی بسیار آفریننده، از اسماء حسنا ی خداوند است. در قرآن کریم در دو مورد واژه «خلق» به کار رفته است. «ان ربک هو الخلاق العظیم» (حجر، ۸۶/۱۵)؛ به درستی که پروردگار تو همان آفریدگار آگاه است. «اولیس الذی خلق السموات والارض بقادر علی ان یخلق مثلهم بلی و هو الخلاق العظیم» آیا آن خدایی که (خلقت با عظمت) آسمان ها و زمین را آفرید بر آفرینش (موجود ضعیفی) مانند شما قادر نیست؟ (که چون مریدید باز شما را زنده گرداند؟) آری البته قادر است که او آفریننده (کلیه اشیاء) و دانا (به همه موجودات) است (قرآن کریم، سوره یس، آیه ۸۱). از این آیه و دیگر آیات شبیه آن فهمیده می شود که اولین و بزرگ ترین موجود خلاق، خداوند می باشد که تمام مخلوقات را به شکل های تازه و بدیع آفریده است و هر روز نیز چیز های جدیدتری خلق می کند: «بدیع السموات والارض» (قرآن کریم، سوره انعام، آیه ۱۰۱). یکی از معانی بدیع، به وجود آوردن پدیده های نو و تازه است. از مفهوم این آیه می توان فهمید که خداوند همیشه در حال آفریدن و پدید آوردن می باشد. این استنباط از آیه ۲۹ سوره الرحمن نیز فهمیده می شود: «کل یوم هو فی شان» از دیگر باورهای مهم در خلاقیت می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱- ایمان قوی به انجام کار و عدم اعتقاد به محدودیت ها.
- ۲- عدم هراس از شکست. «فاستقم کما امرت» (هود، ۱۲۲/۱۱)؛ پس همان گونه که فرمان یافته ای پایداری کن. «ربنا افرغ علینا صبرا وثبت اقدامنا وانصرنا علی القوم الکافرین» (بقره، ۲۵۰/۲)؛ پروردگارا بر ما شکیبایی ببار و قدم هایمان را استوار ساز و مارا بر قوم کافر پیروز گردان.
- ۳- با معلومات داشته دست به اقدام جدید بزنیم. حضرت علی (ع) می فرمایند: «ما لا یدرک کله لا یت ترک کله»؛ آن چه تمام آن فهمیده نمی شود را نباید رها کرد.